

KARJALAN HUOMEN

KARJALAISSPAKOLAISTEN YHTEISPYRINTÖJEN ÄÄNENKANNATAJA

TOINEN VUOSIKERTA

JULKAISIJA: *Karjalan Sivistysseura*PÄÄTOIMITTAJA: *Jivo Härkönen*

NUMERO 7-8

HELSINGISSÄ TOUKOKUUN 18 PÄIVÄ

1 9 3 1

Ilmestyy kaksi kertaa kuussa, kuun 1 ja 15 p:nä, nämä kuukausina, jolloin Toukomiehen numeroa ei ilmesty, muulloin kerran kuussa, kuun 15 p:nä. — Tilataan *Toukomiehen* kera yhdessä, yhteinen tilaushinta 40 mk. vk., 20 mk. puolivuosikerta. — Kaikki kirjevaihto sekä tilaukset osoitetaan *Karjalan Sivistysseura, Helsinki, Runeberginkatu 32 C.*

Sotaan lähtö.

Kertomus Aunuksesta. Kirjoittanut *A. Liesma.*

Oli kesä, Karjalan rahvaalle kaikista kiirein aika. Heinänkorjuu oli loppupuolella ja elonkorjuu oli edessä. Kansa teki pitkiä päiviä. Kello 4 aamulla jo kuului kylistä talonpoikain liikettä. Tahkottiin viikatteita ja korjattiin haravoita. Kello 9 jälkeenkin tuli vielä veneitä kylien rantoihin. tultiin metsäniityiltä, heinätoista. Lapset juoksivat rantaan vanhempia vastaan, he olivat iloisia, kun vanhemmat pitkän päivän jälkeen tulivat kotiin. Sen jälkeen vielä naiset lypsivät lehmänsä ja valmistivat illallisen. Nukkumaan käytiin vasta kello 11 ajoissa ja usein myöhemminkin.

He raatoivat raatamasta päästyäkin.

Oli elokuun ensimmäiset päivät, kun uratniekka (po-liisi) tiedotti, että sota on alkanut, — kolmen vuoro-kauden kuluessa on miesten oltava lähtövalmiit.

Kapakat suljettiin — viinanhaluiset eivät enää saaneet viinaa. Se oli ensimmäinen kerta, kun tapahtui, että Venäjällä suljettiin viinakaupat.

Sodan alkaminen vaikutti kansaan masentavasti, — ei sen vuoksi, että piti lähteä sotimaan, — vaan, kun piti jättää koti, vaimo ja lapset. Kiirein työaika olisi myöskin tarvinnut miehiä, nuo kuukaudet, jolloin Karjalan miehet olivat kotitöissä, ja nyt piti lähteä sotaan.

— Ensimmäinen mobilisatio, — ensimmäinen mobilisatio, ja varmasti viimeinen, kuului kansan keskuudesta huudahduksia. Ensimmäiseen mobilisatioon lähti meidän pienestä pitäjästä toista sataa miestä, joihin kuuluivat reservit ja ensimmäisen luokan nostoväki, ikäluokat 22 vuotiaista 40 vuotisiin.

Tieto levisi, kuin kulovalkea kaikkiin korpikyliin. Toiset laskivat ikäänsä, arvellen, joko heidänkin vuoro on lähteä, ja kuuluvatko he reserviin vaiko nostoväkeen.

Ei ollut sellaista kylää, mistä ei olisi ollut lähteviä miehiä, jokainen kylä sai lähettää miehensä sotaan, suuremmat kylät useammankin.

Tieto toi syvän surun rahvaaseen. Kuului itkua ja valituksia; vaimot itkivät miehiä, miehet lapsista, vaimoista ja sukulaisista eroamista. Kaikissa kodeissa oli suru.

Naapurit auttoivat matkavarusteitten valmistamista, neuuloivat sukkia ja käsineitä, ompelivat alusvaatteita ja täyttivät matkalaukkuja.

Toiset menivät töihin viimeiseen päivään saakka, toiset jättivät työnsä heti tiedon saatua.

Nuoretmiehet hakivat salakaupoista viinaa ja alkoivat juopotella. Toiset pelkäsivät sitä, kun uratniekka paripäivää aikasemmin rangaistuksen uhalla kielti juomisen sekä viinan myynnin.

Kymmenniekat (kylänmiehet) tiedottivat kahta päivää ennen lähtöpäivää hevosten omistajille, että heidän on sinä ja sinä päivänä klo 9 oltava hevosineen sotaan lähtijöitä kyyditsemässä. Haettiin hevosia laitumilta ja toiset tervasivat rattaita; sattui paikkaan, että toisesta talosta määrättiin hevonen ja toisesta rattaat.

Tuli se lähtöpäivän aamu; kukaan ei lähtenyt töihin, ei teroitettu viikatteita, ei korjattu haravoita, kaikki valmistuivat miehiä sotaan saattamaan. Aamulla aikaan oli ilma kaunis, aurinko paistoi ja oli tyyntä. Myöhemmin alkoi auringon vastapuoli pilvistyä, se oli sateen merkinä.

Lähtevien taloissa valmistettiin aamiaista. Tehtiin piirakoita, sultsinoita, paistettiin tsupukoita. Matka-

eväiksi laitettiin kala- ja lihakukkoja, voita, vehnä- ja ruisleipää. Naapurit lisäsivät matkaeväitä antamalla joukkoon vesirinkeleitä tai kananmunia.

Lähtevien talojen pihamaille oli keräytynyt kylän lapsia odottelemaan naapurisetien lähtöä, joilta he odottivat jäähyväisiä.

Sisästä kuului itkun ääniä ja humaltuneiden laulua. — toiset lauloivat venäjänkielisiä surullisia pajatuksia, toisten sanoista ei saanut selvää, ne takertuivat kurkuun, ja miestenkin silmiin tuli kyyneleitä.

Hevoset valjastettuina odottivat portaitten edessä, mutta lähtijät eivät vaan tahtoneet joutua. He sisällä vain hyvästelivät ja hyvästelivät. He kättelivät vanhuksia ja lapsia, vaimoja ja muita omaisia.

Rahvasta alkoi kokoontua kylään, jossa oli viranomaisen määrä tarkastaa, onko kaikki saapuneet.

Hevosia ja ihmisiä tuli joka suunnalta, kylä alkoi täyttyä ajoneuvoilla ja ihmisillä.

Kaikki olivat suruisia, ei kuulunut sutkauksia eikä leikkipuheita. Silmät olivat itkettyneet. Humalaiset lauloivat surullisia laulujaan, joka sekään ei tehnyt ihmisiä iloisemmiksi.

— Milloin tullaan takaisin? kysyi joku keski-ikäinen mies lähtevältä toveriltaan.

— Milloin! Tämä sota ei näytä alkavan niinkuin Japanin sota. Silloin otettiin pitäjistä kaksikymmentä miestä, mutta nyt — —! Kyyneleet alkavat vuotaa.

Ei kukaan alota lähtemistä, kaikki odottavat toisiaan, ja jokaisella on vielä hyvästelemisiä.

Uratniekka ratsastelee edestakaisin ja kehoittelee lempeästi lähtemään. Miehet eivät ole kuulevinaankaan. He ajattelevat vain: lähteäkö, — eikö — onko tämä viimeinen lähtö?

Toiset neuvovat vaimojaan, miten on taloutta hoidettava, miten monta elukkaa on jätettävä talven yli, jos he viipyvät niin kauan. Vaimot lupaavat täyttää kaiken. Joku nuorempi mies lohduttelee vaimoaan:

— Ajattele sinä sitä, että jos minä satun takaisin pääsemään — — —.

Nuori vaimo ei vastaa, hän nostaa esiliinansa kasvojen eteen ja alkaa itkeä.

*

Ihmisjoukko alkaa liikehtiä. Kyytimiehet sijoittelevat tavaroita ajoneuvoihin ja pehmittelevät istuimia. Ryhmät eivät ole enää ryhmiä, vaan ovat hajautuneet seka-

vaksi ihmismereksi. Se lainchttii hiljalleen. Alkaa kuulua yhä eneneviä itkuja, johon muut äänet sekaantuvat häipyvänä kohinana.

Lähtevät miehet liikuskelevat edestakaisin, hatut kädessä, hakien viimeisiä tuttavii jättääkseen heille hyvästit.

Jotkut kanniskelevat lapsia käsivarsillaan ja koettavat puhutella heitä. Lapset eivät ymmärrä mitään, eivät käsitä, minne isät lähtevät, pyytävät vain heitä tulemaan kotiin. Isät eivät voi vastata näihin lasten kysymyksiin, — painavat heitä vain rintaansa vasten ja suutelevat heitä. Vaimot ja vanhemmat lapset itkevät valtoinaan. Kokojoukko näyttää kuin mielettömältä; kaikkialla vain punaisia, itkettyneitä silmiä.

Jotkut hyvästelevistä pistävät lähteville jonkun kolikon kouraan ja sanovat: Tästä saat matkarahoja!

Jotkut hevoset alkavat liikkua. Kyyditsijät kävelevät rattaitten sivuilla ja ohjailevat hevosia ihmisjoukon läpi. Kaikkialta kuuluu itkunpurskahduksia ja nyyhkeitä. Joku nuorukainen puhuttelee kauvempana seisovaa tyttöä. Tyttö kuivailee nenäliinaan silmiään. Poika katselee häntä suoraan silmiin ja sanoo hänelle jotain hiljaisella äänellä. Tyttö purskahtaa yhä rajumpaan itkuun; ottaa taskustaan joitakuita valkoisia nenäliinoja ja antaa pojalle. Sitten seisovat he vielä ja puhelevat jotakin toisilleen.

Joku humalainen on kerännyt toisia humalaisia joukkoon ja puhuu heille:

— Miksi on kapakka suljettu! Miksi ei meille anneta viinaa, kruunun miehiähän me ollaan! Lähdetään, otetaan omin luvun, koska eivät muuten anna!

Uratniekka kuulee humalaisten puheet ja ratsastaa sinne.

— Miksi te ette lähde matkaan? kysyy hän huonolla karjalankielellään.

— Me, herra, tahdomme viinaa, vastataan joukosta.

Uratniekka ei uskalla käyttää kovia sanoja, hän turvautuu valehteluun ja kehoittelee miehiä lähtemään. Miehet uskovat uratniekan puheisiin ja lähtevät laulua hoilaillen kulkemaan pitkin kylää, vetäen jotain venäläistä stiihua.

Naiset seurailevat heitä ja kehoittelevat jo hekin heitä lähtemään.

Viimein hevoset lähtevät liikkeelle yksitellen, epämääräisin väliajoin. Miehet kulkevat saattoseurueineen hevosten perässä ja keskustelelevat viimeisiä keskustelujaan.

Karjalaisen kohtalo.

Kaukana salojen keskellä Euroopan pimeimmässä kolkaassa, Karjalan salojärven niemessä seiso i matala yksinäinen karjalaistalo. Siinä asui Puavilaisen Ontro, vanha, harmaahapsinen salomaan sankari, metsänriistan kätevä pyydystäjä. Ontron koti, joka kaukana salojen keskellä yksinäisenä seiso i, oli esi-isänsä, bieglon, Venäjän armeijan kaksikymmenviisivuotissotapalveluksesta paenneen ja vuosikymmeniä erämaassa erakkona asuneen rakentama.

Ontro oli todellinen erakon poika. Hän oli roteva, rihkea ahkera ja ainaista rauhaa ja yksinäisyyttä rakastava. Mutta hän oli myös paljoa vailla. Vailla kaikkea maailman laajempaa käsitystä ja kosketusta. Vailla luku- ja kirjoitustaitoa. Vaikka Ontro rakasti rauhaa, kotia ja yksinäisyyttä, niin ei hän ainakaan osannut synnyinmaata rakastaa. Hän ei tietänyt, että sitä maata, jonka kamaralla hänenkin talonsa seiso i, olivat ennen esi-isät raataneet ja puolustaneet. Hän ei tietänyt, että niillä saloilla esi-isät olivat miekkojansa mitelleet ja nokisten nuotioiden ääressä ongelmiaan aprikoineet. Sen hän vain tiesi, että hänen piti huolehtia perheestä, pyydystä riistaa ja maksaa veroja.

Ontro meni nuorena naimisiin. Ainoa perillinen, poikansa Mika, syntyi vasta vuosien kuluttua. Pojasta, joka oli vanhempain ainut ilo, tuli isänsä kaltainen. Mutta Mikän maailman katsomus erosi siinä, että hän sai olla muutaman vuoden koulussa. Oli oppinut lukemaan ja kirjoittamaan, mikä salojen lapselle oli suuri elämänriemu. Monet illat istuivat äiti ja isä Mikän ympärillä, kun hän luki ja kertoili heille maailman ihmeellisistä asioista. Monena iltana tuikki pienen lampun valo salomökin ikkunoista. Monta ihmeellistä asiaa kertoi Mika isälle ja äidille. Mikän koulunkäynti toi mukanaan paljon uutta ja hyödyllistä. Siitä lähtien tuli Mikän kodista saloseudun onnellinen koti.

Mika varttui täydeksi mieheksi ja hänen nuoruutensa oli lupaava. Talon elämässä Mikän mieheksi vartuttua oli tapahtunut suuria muutoksia. Oli raivattu peltoja, tehty rakennuksia. Oli opittu hoitamaan karjaa.

Mutta silloin, kun perheen jäsenten sieluissa alkoi vallita rauha ja tyydytys, kohtaa heitä musertava isku. Mika, isän ja äidin ainoa vanhuuden turva vietiin kauas, maille tuntemattomille. Mika joutui Venäjän armeijaan, palvelemaan valtaa, jonka kynsistä oli esi-isä paennut tänne salojen erakoksi.

Mikänkin elämässä tapahtui suuri muutos. Hänen eteensä avautui uusi maailma, jommoista hän ei osannut ajatella-

Paljon olisi vielä annettava neuvoja kotiinjääville, mutta eihän kaikkia muista. Monelle jää kotiin vaimo ainoaksi työntekijäksi. Mies ei muista enää, kuinka monta kertaa hän on jo sanonut vaimolleen ja lapsilleen jäähyväiset, sen vuoksi hän vielä kerran ennen rattaille nousua heitä kättelee ja suutelee kaikkia, ristii silmänsä, nousee rattaille, — ottaa nenäliinansa ja alkaa huiskutella sekä samalla kuivailla silmiä. Kyynelet vierivät vierimistään hänen poskilleen, hän katselee jäävää vaimoan ja lapsiaan, jotka kaikki itkusta kyyristyvät maahan. Hevonen toisensa perästä häviää kylästä.

kaan. Pitkän palvelusaikansa aikana Uralin vuoristossa sai hän paljon kokea, mutta siellä hän kehittyi myös lujaksi ja kestäväksi. Siellä hän tuli myös tuntemaan kodin kaipuun. Monesti hän vaipui ajatuksiinsa. Muisteli saloja, joiden keskellä oli syntynyt, nurmia, vaaroja, vihannoivia peltoja. Muisteli seutua, missä pienten viljelysaukkojen keskellä seiso i vanha, harmaa talo. Muisteli äidin rakkautta, unohtumattomia piirteitä, isän tuttuja hyräilyjä. Muisteli iltoja, jolloin hän istui rakkaittensa keskellä pienen lampputuikun heittäessä valonsäteitään järven selälle. Näitä kaikkia muistellessa tahtoi sydämen vallata apeus.

Mutta pitkäaikainen palvelus alkoi loppua. Kuukaudet kuuluivat ja viikot vierivät. Mikän mieliala alkoi lämmetä ja ajatukset liitelivät kauas salomaan yksinäiseen piiriin. Monesti hän kuvaili mielessään hetkeä, jolloin hän saisi taas käyskennellä rakkaita kotipihoja. Kuinka liikuttavaa olisi puristaa vanhan isän kättä, painaa päänsä äidin olkapäätä vastaan. Kuinka iloisesti kotikoivun linnut silloin laulaisivat! Ihanaa olisi kuulla Kaunikin tuttua kellon kilinää!

Mutta Mikän unelmat eivät saaneet toteutua. Hän joutui maailmansodan verisille kentille. Kahdenvuoden olo rintamalla oli kauhua ja kärsimyksiä täynnä. Mutta Mikän kaltainen mies kesti kaiken. Kunnes eräänä syksynmyrskyisenä yönä hän haavoittui ja joutui vihollisen vangiksi.

Vankeudessakin oli elämä kaikkea muuta kuin vapautta. Mutta hän uskoi paremman päivän koittoon. Ainoa, joka häntä huolestutti, oli se, että hänen vanhempansa voivat ennen hänen palaamistaan vaipua maan mustaan poveen.

Maailmansodan pauhut vaikenivat. Monille, jotka olivat kuolemankouralta säästyneet, koitti vapaus ja kotiinpääsy. Moni äiti sai palaavan poikansa syliinsä sulkea. Mutta moni äiti sai katkerin kynnelin jäädä rakasta poikaansa kaipaamaan.

Mikallekin koittivat vapauden päivät. Hän palasi vanhempiensa luokse. Raskaasti oli vanhuus isää ja äitiä painanut. Mutta taloa he olivat koettaneet hoitaa. Niityt ja pellot olivat yhtä aukeina säilyneet.

Vuoden 1917 Venäjän vallanpitäjain muutos teki suuria muutoksia Euroopan olosuhteisiin. Venäjän uudet valtiat mullistivat oloja, raastoivat ja mellastivat. Heidän mielivaltansa ulottui myöskin Mikän rauhaisaan saloseutuun.

Muukalaisten tunkeutuminen Karjalan rauhaa rakastavan kansan keskuuteen herätti levottomuutta. Se ei tahtonut alistua uuteen orjuuteen. Se tahtoi nousta, iskeä vääryyttä ja väkivaltaa vastaan. Ja se iskikin niin, että ylivoimainen vihol-

Tienvierille jää liinoilla viuhkuttamaan pienempiä ja suurempia joukkoja. Rattaila matkaajat vastaavat vielä kaukaa, aina kaksi ajajaa kullakin rattaila. Mutta vähitellen häipyvät rattaat näkyvistä ja jällelle jääneet hajaantuvat koteihin.

Pilvet alkavat levitä ympäri taivasta ja koko iltapäiväksi sakeni pimeä, tiheä sade.

Vaimot itkivät, itkivät, — tekivät neuvottuja töitä, — odottivat sodan loppumista ja miesten tuloa.

Mutta michiä ei koskaan tullut takaisin.